

Kulturskole for alle – hvordan møte de spesielle barna?

Presentasjon v/ musikkterapeut Ingeborg Nebelung

Kulturskoledagene Øst

Larvik

31.01-01.02 2017

Disposisjon

- Kulturskulekvardagen for ein musikkterapeut
  - fokus på ressursar, relasjon og utvikling av heile mennesket gjennom 2 caser
- Dei "spesielle" barna – om diagnoser, utfordringar og tilnæringsmåtar
  - AD/HD
  - Asperger syndrom
  - Barn/ ungdom som slit med si psykiske helse
  - Barn/ ungdom som opplever omsorgssvikt/ mishandling/ seksuelt misbruk
- Nokre aktivitetar

Musikkterapeut vs musikkpedagog

Er det alltid terapi dei treng?

Klient – terapeut

Elev – lærar

"Musikkterapi gir **muligheter** for **utvikling** og **endring** gjennom et musikalsk og **mellommenneskelig samarbeid** mellom terapeut og klient. **Proessen** er ofte **ressursorientert** og fokuserer på aktuelle **mål** innen **helsefremmende** arbeid, behandling, rehabilitering og omsorg. Musikk kan for eksempel skape **nye muligheter** for **kommunikasjon** og **personlig uttrykk** og for å arbeide med **sosiale problemstillinger**. Som fagfelt kan musikkterapien forstås som studiet av sammenhenger mellom musikk og **helse**."

Musikkterapeuter i kulturskolen jobber gjerne i skjæringspunktet mellom

- ped/ spes.ped.
- kultur
- helse

Musikkterapeuten

- legger forholdene til rette, slik at de enkelte barn får muligheter til å utvikle sine ressurser gjennom tilrettelagte musikalske aktiviteter, der vi bruker lyd, bevegelse gjennom sanglek, instrumenter, rim og regler, rammeaktiviteter, improvisasjon, låtskriving
- jobber med barn både MED og UTEN diagnoser som trenger noe ekstra i ein periode eller over lengre tid.

Vi jobber med

grunnleggende læreforutsetninger
som oppmerksomhet,
konsentrasjon, motivasjon, initiativ
og mestring

å fremme opplevelser av tilhørighet
og aksept

sosialt og musikalsk samspill

Å tilpasse

- tempo
- intensitet
- lydstyrke
- modalitet
- instrument
- stilart

- etter klientens behov
- etter klientens interesse
- etter klientens styrker og utfordringer
- etter dagsform

Med relasjon, samspill, mestring, ressurser og
leik i sentrum -
3 hovedfelt:

- kontaktetablering, kommunikasjon og språk
- motorikk
- sosiale ferdigheter

Kontakt, kommunikasjon og språk

- nonverbal kommunikasjon ved hjelp av pust, blikk og gester
- verbal kommunikasjon med artikulasjon og begrepsforståelse
- kommunikasjon ved hjelp av tegn til tale, dagtavler, kommunikasjonsbøker eller rolltalk.

Motorikk

- finmotorikk
- grovmotorikk
- koordinasjon
- å tilpasse sitt motoriske uttrykk etter omgivelser eller situasjon

Sosiale ferdigheter

- vente på tur, lytte, dele,
- tørre å ta plass, men også kunne gi andre plass, rom og tid
- ”hender og føtter for seg selv”
- bruke musikkaktiviteter for å belyse: hvordan er vi mot hverandre?

Ta eleven på alvor

- Bruk ressursane hans!
- Sett uttrykka hans inn i ei forståelsesramme - gi dei meining!
- Bygg på interessene hans!
- Ha relasjonen i sentrum – ikkje pensum.

Møte eleven der han er

- Ta hensyn til elevens utviklingsnivå
- Vere lydhør for elevens behov
- Ha relasjonen i sentrum - ikke pensum

Dette har vi brukt tid på, for å...

- bedre kunne forstå betydninga av at utvikling skjer i relasjon
- kunne dra nytte av ei ressursorientert tilnærming
- vise at ting tar tid
- vise kva som skjer når den voksne er lydhør og tar eleven sine innspel og uttrykk på alvor
- vise at nokon treng musikkterapeut, mens andre treng ein musikkpedagog/ kulturskulelærer

AD/HD

Attention Deficit/
Hyperactivity Disorder

AD/HD

Nevrobiologisk utviklingsforstyrrelse.

3-5% av barn i skulealder har AD/HD

Symptom:

- konsentrasjonsvanskar
- hyperaktivitet
- impulsivitet

- spesifikk seinmodning

Utføringsproblem:

- arbeidsminne
- evne til planlegging
- å komme i gang med aktivitetar
- å vere fleksibel for endringar

Kjem til uttrykk ved at eleven:

- gir fort opp
- er lite kritisk til omgivelsane
- lar seg lett avlede
- har nedsatt evne til å bedømme egne ferdigheter og prestasjonar
- har kaotisk hukommelse
- er rigide og manglar evne til å forstå at dei tar feil

3 grupper

- hyperaktiv og impulsiv type
- uoppmerksom type
- kombinert type

1: AD/HD hyperaktiv og impulsiv type

- uro og rastløshet
- plukking og tromming
- Vandring, stadig på farten
- er høglydt og voldsom i leik
- snakkar mykje
- vanskar med å vente på tur
- avbryter eller forstyrrer andre
- svarar på spørsmålet før spørsmålet er stilt
- nye idear heile tida
- handlar utan å tenke seg om
- kan havne i farlege situasjonar

2: AD/HD uoppmerksom type

Eleven har vanskar med å:

- vere oppmerksom over tid
- vere nøye på detaljar
- få med seg beskjedar
- organisere og fullføre arbeidet
- ta vare på ting som trengs til oppgåver
- utføre oppgaver som treng mental innsats
- dagdrømmer
- nar nedsatt tempo for bearbeiding av info
- viser manglande initiativ
- har lavt aktivitetsnivå
- kan vere sjenerte og prega av tilbaketrekning, angst, tristhet, negativt sjølvbilete og apati

3: AD/HD kombinert type

Dei fleste med AD/HD er i denne gruppa

Dei oppfyller diagnosekriteria for BÅDE hyperaktivitet, impulsivitet og og uoppmerksomhet.

AD/HD og tilleggsvanskar

Ca 2/3 av elevar med AD/HD har ein eller fleire tilleggsvanskar.

AD/HD og tilleggsvanskar

- lærevanskar
- motoriske vanskar
- epilepsi
- søvnevanskar
- Tourettes syndrom
- Aspergers syndrom
- angst
- depresjon
- tvangslidelse
- atferdsforstyrrelser
- overfølsomhet

Summing

- Kva er dei største utfordringane i kulturskolekvardagen med elevar som slit med ADHD-problematikk?
- Gode forslag til korleis vi kan møte dei?

Endring?

For å få til ei endring hos eleven, må ein begynne med seg sjølv.

Meir av det samme (det som ikkje virkar) gir inga endring.

Læraren må:

- ha eit positivt menneskesyn med tru på elevens utviklingsmuligheter
- kunne skape tillit gjennom personleg kontakt
- kunne sjå situasjonar ut frå elevens perspektiv
- ha positive forventningar til at eleven kan endre atferd
- tru at læring er muleg for alle
- stille realistiske og klare krav både kognitivt og sosialt

Tiltak

”Det er helt nødvendig å kjenne elevenes individuelle behov før man iverksetter tiltak. Elevenes sterke og svake ferdigheter må kartlegges nøye. Tilpasset opplæring for AD/HD-problematikken er avgjørende for om eleven lykkes eller ikke.”

(AD/HD Norge)

Samtale med foreldre

Ikkje sei:

- Han høyrer ikkje på beskjedar som blir gitt..
- Han skapar kaos rundt seg..
- Eleven skapar uro i gruppa..
- Eleven er ukonsentrert.
- Det virkar som om ingenting fungerer!

Sei heller:

- Korleis kan eg best sikre at han får med seg beskjedar?
- Kva strategiar fungerer best for å unngå kaos?
- Kva kan vi gjere for å unngå uro?
- Kva må til for at han skal vere mest mulig konsentrert? Når jobbar han best?
- Kva fungerer best for ditt barn?

Generelle tips:

Struktur, stabilitet, forutsigbarhet og faste rutiner.

Eleven må ha klarhet i:

- tid
- stad
- personar
- aktivitet

Fleire generelle tips:

- fjern uønska stimuli
- gje ein beskjed av gangen, og ei oppgave av gangen
- bruk få ord, ver tydeleg
- ha arbeidsoppgaver med tydeleg begynnelse og tydeleg slutt
- lag oppskrifter på framgangsmåte – og laminèr!
- gje tilstrekkeleg tid – men korte tidsfrister!
- ta eleven på fersken i å gjere noko bra

Endå fleire generelle tips:

- tydelege og konsekvente grenser
- tydeleg kroppsspråk
- fyll ut ventetid
- gje rask respons. Tommel opp!
- unngå valgsituasjonar
- lag avtalar i forkant
- Ukeplan? Eller kanskje ein plan for dei neste 22 minutta?

OBS!! Plassering i rommet

- sitte på stol i staden for å sitte på golvet?
- sitte på krakk eller golv i staden for på stol?
- skal han sitte fremst eller bakerst i orkesteret/ gruppa/ koret?
- 3.fiolinisten ytterst og kontrabassen fremst?
- ha det urolige barnet nærmast deg

Elevens styrker:

- Fokuserer kun i korte perioder?
  - Kan hive seg på nye oppgaver på kort varsel!
- Impulsiv?
  - I stand til å endre strategi raskt!
- Svekka tidsfølelse?
  - Jobbar utrøttelig og fokusert når han er engasjert!
- Utolmodig?
  - Resultatorientert! Vil nå målet NO!

Jeg har
ASPERGER
SYNDROM
vis hensyn

Barn med Asperger syndrom har..

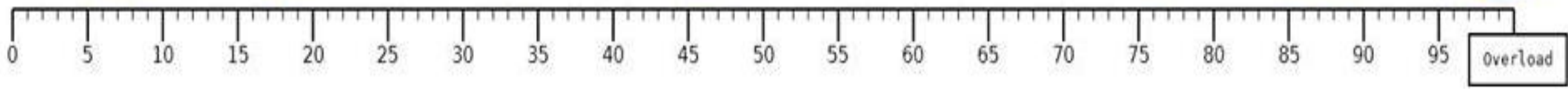
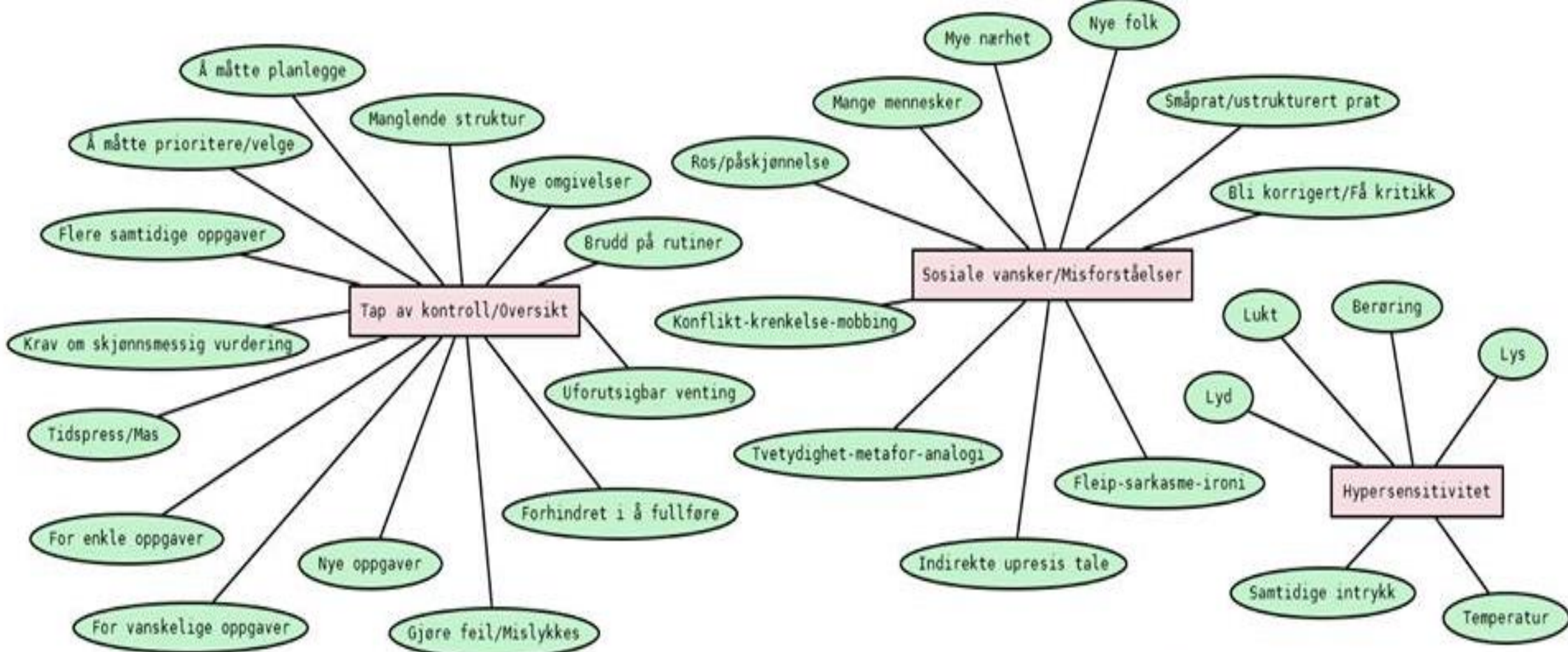
- vansker med gjensidig sosial interaksjon
- vansker med kommunikasjon
- stereotype og repeterende aktiviteter/ interesser

Aspergers syndrom

- autismespekterforstyrrelse med normal intelligens
- blir misforstått av omgivelsane
- oppfattast som uhøflige, belærande eller uoppdragne
- nedsatt evne til å forstå sosiale spillereglar
- vanskar med å sortere
- sensitive
- konkret tenkemåte
- klossete motorikk

Personlighetstest

- **Jeg er svært opptatt av det som interesserer meg, og blir opprørt hvis jeg ikke får holde på med dem.**
- **Jeg drar heller på biblioteket enn på en fest**
- **Jeg har en tendens til å legge merke til detaljer som andre ikke får med seg**
- **Jeg er opptatt av datoer**
- **Jeg får ofte høre at det jeg har sagt er uhøflig, selv om jeg synes jeg har vært høflig**
- **Jeg foretrekker å gjøre ting på samme måte gang etter gang**

Tilleggsvanskar:

- psykiske lidelsar
- angstlidelsar
  - generell angst, fobiar, tvang
- depresjon
  - eksistensiell krise
  - tap av verdighet og sjølvfølelse
  - ensomhet og isolasjon
- psykotiske episodar

Summing

- Kva er dei største utfordringane i kulturskolekvardagen med elevar med Asperger syndrom?
- Gode forslag til korleis vi kan møte dei?

Generelle tips:

Forutsigbarhet, tydelighet, respekt.

Eleven må ha klarhet i:

- tid
- stad
- personar
- aktivitet

Å tilrettelegge for FORUTSIGBARHET

- oversikt og planer – overordnet struktur
- vite hva som skal gjøres
- vite hva som forventes –konkrete mål
- vite på forhånd hva som er viktig
- konkrete prosedyrer og oppskrifter – detaljstruktur
- ”overlevelsesguide” for sosiale situasjoner

Å tilrettelegge for TYDELIGHET

- unngå kognitiv overbelastning
- ikke kommuniser om flere ting samtidig
- fremhev det vesentlige
- rett på sak
- unngå åpne eller vage ytringer –ingen "hint"
- unngå for mange valg
- ikke mas – gi heller skriftlig/visuell støtte

Å tilrettelegge for RESPEKT

- vær tolk og guide i staden for oppdrager
- fremhev det viktigaste i hendelser
- sorter viktighet, mål, rekkefølge
- oppklar misforståelser
- brif i forkant
- ver entydig og vennlig
- skriv det viktigste

Fordeler med Asperger syndrom:

- ansvarsfull og god på å følge regler
- intelligens
- god hukommelse for fakta
- evne til konsentrasjon og fokus på "sitt" felt
- analytiske ferdigheter og logisk tilnærming
- stor arbeidskapasitet

"Eksentriske" berømtheter som Michelangelo, Newton, Einstein, H.C.Andersen, Mozart, Stanley Kubrick, Steven Spielberg, Bill Gates

Psykisk helse

- depresjon
- angst
- spiseforstyrrelser

Elevar som slit med si psykiske helse

”Kva elevar syns du det er utfordrande å møte og å gje eit godt nok tilbod til i kulturskulen?”

”..elevar (særleg ungdom) med angst/ spiseforstyrrelsar/ sjølvskading... som kjem på songtime men ikkje syng - berre grin eller prater eller aller helst berre ER der..”

Depresjon

- det som før var moro, er ikkje det lenger
- interessante aktivitetar opplevast som uinteressante
- søvnproblem
- ubesluttsomhet
- konsentrasjonsvanskar
- uro (fysisk/ psykisk)
- tap av sjølvtilit og sjølvfølelse

Angst

- rastløshet
- greier ikkje slappe av
- er trøtt og utslitt
- konsentrasjonsvanskar
- irritabilitet
- muskelspenningar

Sosial angst

- angst for sosiale situasjonar
- angst for ukjente personar, inkludert jamaldringar
- blir fort stressa av nye eller pålagte sosiale situasjonar
- unngår sosiale situasjonar

Selektiv mutisme

- SM brukast om barn og unge som konsekvent ikkje snakkar i visse situasjonar til tross for at dei snakkar fritt i andre situasjonar (WHO 1992)
- dei VIL snakke, men får det ikkje til.
- 0,5-0,75 prosent – minst 1/200 barn

Tilnærming ved SM:

- ikkje spør om kvifor dei ikkje snakkar.
- ikkje press dei til å snakke
- ikkje ta det personlig - ikkje føl deg avvist
- hjelp barnet til å mestre angsten
- møt barnet med ei tillitsfull holdning til at dei mestrar angsten

Direktiv tilnærming:

- fokuserer direkte på kommunikasjonen: Lage lydar, stave, bruke enkeltord, setningar)
- atferdsterapeutisk metode basert på eksponering. I terapirommet, utanfor terapirommet, i sosialt samspel

Nondirektiv tilnærming:

- redusere angsten, auka grad av trygghet
- defokusert kommunikasjon
- "Du treng ikkje snakke."

Spiseforstyrrelser

- vekttap eller store vektsvingingar
- opptatt av vekt og kropp
- stress og skyldfølelse
- humørsvingingar og konsentrasjonsvanskar
- ofte flinke, pliktoppfyllande og ærgjerrige elevar

Summing

- Kva er dei største utfordringane i kulturskolekvardagen med elevar som slit med depresjon, angst og spiseforstyrrelsar?
- Gode forslag til korleis vi kan møte dei?

Korleis møter vi dei i kulturskulen?

- tommelfingerregel: Dei er med på det dei klarer å vere med på
- nedjuster dei faglige målsettingane i ein periode
- ressursorientert tilnærming
- planbok med bittesmå mål?
- konstruktive tilbakemeldingar
- still deg tilgjengelig for å snakke
- tett samarbeid mellom skule og heim – og la eleven vite det
- skap trygghet og forutsigbarhet

Barn som har opplevd

- omsorgssvikt
- mishandling
- seksuelt misbruk

Du tror det ikke før du ser det

Du ser det ikke før du tror det

Faresignal:

- atferdsendring på kort tid
- barn som opplevast som veslevoksne, "flink pike", atferd og språkbruk som ikkje passar til alderen, "eager to please"
- radaren er på
- tristhet, nedstemthet, mangel på mimikk, følelsmessig ustabile
- angst, uro
- konsentrasjonsvanskar
- uvanlig fokusert på foreldrene
- fysiske signal: ustelt, tannstatus

Summing

- Kva er dei største utfordringane i kulturskolekvardagen med elevar som har opplevd omsorgssvikt, mishandling eller seksuelle overgrep?
- Gode forslag til korleis vi kan møte dei?

- [barnevernsloven](#) seier at «Hvis du som offentlig ansatt har grunn til å tro at et barn blir utsatt for alvorlig omsorgssvikt eller mishandling, har du ikke bare mulighet til, men plikt til å melde saken til barneverntjenesten. »

MELDEPLIKT

Korleis forholder vi oss?

- ta dei på alvor
- still deg undrande som samtalepartner
- still spørsmål som "Fortell meir om..." eller "Kva skjer når.."
- aktiv lytting – gjenta det siste om barnet stoppar opp

Kva gjer vi?

- .....ta opp bekymringar med foreldre?

– ALDRI VED MISTANKE OM VOLD ELLER OVERGREP I HEIMEN!!

”OPPSKRIFT”:

- lytt til magefølelsen
- vi melder ei bekymring, vi utreder ikkje!
- ved bekymring:
  - Ring barneverntjeneste i kommunen, dei veileder
  - Ring Alarmtjenesten for barn og unge, tlf 116 111
- ved fare for akutte overgrep: Ring politiet på 112

- Som offentlig ansatt melder du gjennom jobben. Ikkje anonymt.
- Som nabokjerring melder du privat. Anonymt.

Ja men, symptoma er jo så like??

Det fins ingen fasit.....

STILL DEG TIL RÅDIGHET!

VÅG Å INVOLVERE DEG!

FOKUSER PÅ RESSURSAR!

Elevsiden.no

Elevsiden.no

elevsiden.no er en informasjonstjeneste for foreldre, lærere, fagfolk på alle nivåer, ansatte i SFO og andre som har ansvaret for barn og ungdom i skolealder. Her finner du nærmere 100 artikler med informasjon om ulike pedagogiske og psykologiske temaer.

Publikasjoner
Atferd
Lesing
Læring
Matematikk
Motivasjon
Oppdragelse
Psykisk helse
Språk
Tilpasset opplæring
Rettigheter
Spørsmål og svar
eKommentar
Tjenester
Kurs
Om oss
Kontakt
Spesialundervisning

elevsiden.no

...pedagogisk- psykologiske råd på internett

Velkommen til elevsiden.no

elevsiden.no er en informasjonstjeneste for foreldre, lærere, ansatte i SFO og andre som har ansvaret for barn og ungdom i skolealder. Her finner du nærmere 100 artikler med informasjon om ulike pedagogiske og psykologiske temaer. Vi selger bøker og holder kurs for skole og PPT.

Læring av sosiale og emosjonelle kompetanser i klasserommet. Behovet for en sosial læreplan

I Kunnskapsløftet finnes det ingen klart uttrykt sosial læreplan. Likevel finnes det sosiale kompetansemål i en del av fagene, og i den generelle delen av læreplanen er det store forventninger til faglig, sosial og personlig utvikling hos elevene. I denne artikkelen tar vi for oss det viktige arbeidet med læring av sosiale og emosjonelle kompetanser, og hvordan det kan nedfelles i sosiale læreplaner.

[Les mer >>](#)

Misoppfatningen om at spesialundervisning i lite omfang kan kuttes ut

Spesialundervisningsfeltet er preget av svak regelforståelse og at mange i og rundt skolen har dannet seg misoppfatninger om spesialundervisning. Misoppfatningene er mange og kan ha alvorlige konsekvenser for elever med særskilte behov. Vi skal her ta for oss misoppfatningen om at spesialundervisning i lite omfang er overflødig og kan kuttes ut.

[Les mer >>](#)